

IDŹ DO

PRZYKŁADOWY ROZDZIAŁ

SPIS TREŚCI

KATALOG KSIĄŻEK

KATALOG ONLINE

ZAMÓW DRUKOWANY KATALOG

TWÓJ KOSZYK

DODAJ DO KOSZYKA

CENNIK I INFORMACJE

ZAMÓW INFORMACJE
O NOWOŚCIACH

ZAMÓW CENNIK

CZYTELNIA

FRAGMENTY KSIĄŻEK ONLINE

PHP. Stwórz własną stronę internetową

Autor: Praca zbiorowa

Tłumaczenie: Rafał Jońca (rozdz. 22 - 26, 28 - 33),
Marek Pałczyński (rozdz. 3, 7, 10 - 13, 15), Ewa Sławińska
(wprowadzenie, rozdz. 1, 2, 4 - 6, 8, 9, 14, 16 - 21, 27)
ISBN: 83-7361-665-9

Tytuł oryginału: [Creating Your Web Site with PHP](#)

Format: B5, stron: 496

[Przykłady na ftp: 55 kB](#)

Książka „PHP. Stwórz własną stronę internetową” to podręcznik przedstawiający zasady tworzenia aplikacji internetowych z wykorzystaniem języka PHP i bazy danych MySQL. Według założeń autora ma on pomóc nawet najmniej doświadczonym programistom w zdobyciu kwalifikacji niezbędnych do rozpoczęcia kariery zawodowej w świecie tworzenia aplikacji internetowych. Każde poruszone w nim zagadnienie ilustrowane jest starannie dobranymi przykładami metod programowania, które pomogą nauczyć się tworzenia wysokiej jakości aplikacji. Niemal we wszystkich rozdziałach książki prezentowane są najbardziej praktyczne i najczęściej wykorzystywane sztuczki programistyczne (mające związek nie tylko z językiem PHP).

- Podstawowe informacje o funkcjonowaniu internetu
- Zasady działania skryptów uruchamianych po stronie serwera
- Instalacja i konfiguracja serwera Apache, platformy PHP i bazy danych MySQL
- Szczegółowy opis języka PHP
- Korzystanie z bazy danych MySQL
- Tworzenie aplikacji modułowych
- Programowanie obiektowe w języku PHP

Zawarte w tej książce wiadomości pomogą każdemu programiście stworzyć doskonałą aplikację internetową.

Spis treści

Wprowadzenie	13
Część I Programowanie na potrzeby sieci — podstawy	19
Rozdział 1. Podstawy funkcjonowania internetu.....	21
Protokoły transmisji danych	21
Rodzina TCP/IP	23
Adresowanie w sieci	24
Adresy IP	24
Nazwy domen	26
Porty	28
Terminologia	30
Serwery	30
Węzły	30
Porty	31
Demony sieciowe	31
Usługodawcy	31
Hosty	32
Hosty wirtualne	32
Dostawcy usług hostingowych	32
Witryny internetowe	33
Pliki HTML	33
Strony internetowe (lub strony HTML)	33
Programowanie na potrzeby sieci	33
Sieć WWW a adresy URL	34
Protokół transmisji danych	34
Nazwa hosta	35
Numer portu	35
Ścieżka dostępu do strony	35
Rozdział 2. Interfejs CGI	37
Czym jest CGI?	37
Tajemnice adresów URL	38
Nagłówki a metoda GET	39
GET	41
POST	41
Content-Type	41
User-Agent	42

Referer.....	42
Content-length	42
Cookie.....	43
Accept	43
Imitowanie przeglądarki poprzez telnet.....	43
Metoda POST	44
Kodowanie URL.....	45
Formularze oraz ich zastosowanie.....	45
Ręczne podstawianie parametrów.....	46
Korzystanie z formularza.....	46
Względne i bezwzględne ścieżki dostępu do skryptu	47
Formularze a metoda POST.....	48
Rozdział 3. Szczegóły działania skryptów CGI	51
Przesyłanie dokumentu do użytkownika.....	52
Nagłówki odpowiedzi.....	53
Przykładowy skrypt CGI.....	55
Przekazywanie danych do skryptu CGI.....	56
Zmienne środowiskowe.....	57
Przekazywanie parametrów za pomocą metody GET.....	59
Przekazywanie parametrów za pomocą metody POST.....	59
Dekodowanie danych zapisanych w formacie adresu URL.....	61
Formularze	64
Określanie rodzajów pól danych za pomocą znacznika <input>.....	65
Tworzenie wieloliniowych pól tekstowych za pomocą znacznika <textarea>.....	69
Tworzenie list za pomocą znacznika <select>.....	70
Przesyłanie plików.....	71
Format danych.....	71
Znacznik przesłania pliku.....	73
Czym są dane cookie i do czego służą?	74
Zapis danych cookie.....	76
Pobieranie danych cookie z przeglądarki.....	78
Przykładowy program obsługi danych cookie.....	78
Autoryzacja	80
Część II Wybór i konfiguracja narzędzi — serwer Apache.....	83
Rozdział 4. Instalowanie serwera Apache.....	85
Po co komu serwer domowy.....	85
Oprogramowanie i materiały referencyjne.....	86
Instalacja serwera Apache	86
Etap 1. instalacja.....	87
Etap 2. edycja pliku konfiguracyjnego serwera Apache	88
Etap 3. testowanie serwera Apache	91
Hosty wirtualne serwera Apache.....	94
Rozdział 5. Instalowanie PHP i MySQL-a	99
Instalowanie PHP.....	100
Konfiguracja serwera Apache pod kątem współpracy z PHP.....	101
Testowanie PHP.....	102
Instalowanie modułów dodatkowych	103
Instalowanie MySQL-a	104
Testowanie MySQL-a	106

Część III Podstawy języka PHP	109
Rozdział 6. Cechy szczególne języka PHP.....	111
Interpreter kontra kompilator	112
Zalety i wady interpretera	113
Przykładowy program w PHP.....	115
Korzystanie z PHP w sieci.....	120
Rozdział 7. Zmienne, stałe i wyrażenia.....	123
Zmienne	123
Typy zmiennych	124
Stosowanie zmiennych	127
Ustalenie typu zmiennej	128
Nadawanie zmiennym typów.....	129
Operator przypisania	129
Zmienne referencyjne	130
Referencje stałe	130
Referencje znakowe	131
Konwencje.....	132
string	132
int, long	133
double, float	133
bool	133
array	133
list	133
object.....	133
void	133
mixed	134
Stale	134
Stale predefiniowane	134
Definiowanie stałych	135
Sprawdzenie istnienia stałej	136
Wyrażenia	136
Wyrażenia logiczne	137
Wyrażenia tekstowe	138
Operatory	141
Operatory arytmetyczne	141
Operatory tekstowe	141
Operatory przypisania	141
Operatory inkrementacji i dekrementacji.....	142
Operatory bitowe	143
Operatory porównania	143
Operator identyczności	144
Operatory logiczne	145
Operator wyłączenia komunikatów.....	145
Rozdział 8. Przetwarzanie danych z formularzy	147
Transmisja danych — linia poleceń	147
Formularze	149
Konwersja elementów kontrolnych formularza na zmienne.....	150
Konwersja zmiennych środowiskowych i plików cookie	152
Konwersja list.....	153
Konwersja tablic	154

Rozdział 9. Konstrukcje składniowe języka PHP.....	157
Struktura kontrolna if-else	157
Posługiwanie się składnią alternatywną.....	158
Przedwarunkowa pętla while.....	159
Powarunkowa pętla do-while.....	160
Pętla uniwersalna for.....	160
Wyrażenia break oraz continue.....	161
Niezwykłe zastosowania wyrażen do-while oraz break.....	162
Pętla foreach.....	163
Struktura kontrolna switch-case.....	164
Wyrażenie require.....	165
Wyrażenie include.....	166
Translacja i problemy z użyciem wyrażenia include.....	166
Wyrażenia typu _once.....	167
Rozdział 10. Tablice asocjacyjne.....	171
Dynamiczne tworzenie tablic.....	172
Funkcja list().....	173
Listy i tablice asocjacyjne.....	174
Funkcja array() i tablice wielowymiarowe.....	174
Przetwarzanie tablic.....	176
Dostęp za pomocą kluczy.....	176
Funkcja count().....	176
Łączenie tablic.....	177
Pośrednie przeszukiwanie tablic.....	178
Bezpośrednie przeszukiwanie tablic.....	180
Tablice i ciągi znakowe.....	181
Serializacja.....	182
Rozdział 11. Funkcje i zakres widoczności zmiennych.....	185
Przykład funkcji.....	186
Ogólna składnia definicji funkcji.....	188
Instrukcja return.....	188
Parametry domyślne.....	189
Przekazywanie parametrów przez referencję.....	190
Zmienna liczba parametrów funkcji.....	191
Zmienne lokalne.....	193
Zmienne globalne.....	193
Tablica \$GLOBALS.....	194
Zmienne statyczne.....	196
Rekurencja.....	197
Funkcje zagnieżdżone.....	197
Warunkowa definicja funkcji.....	199
Przekazywanie funkcji „przez referencję”.....	200
Zwracanie referencji przez funkcję.....	201
Przykład funkcji — Dump().....	202
Kilka rad dotyczących wykorzystania funkcji.....	203
Część IV Standardowe funkcje PHP.....	205
Rozdział 12. Funkcje operujące na ciągach tekstowych.....	207
Konkatenacja ciągów tekstowych.....	208
Porównywanie ciągów tekstowych — instrukcja if-else.....	208
Funkcja przetwarzania pojedynczych znaków.....	210

Funkcje usuwania znaków spacji	211
Funkcje podstawowe	212
Przetwarzanie bloków tekstu	213
Funkcje konwersji znaków	215
Funkcje zmiany wielkości liter	217
Ustawianie parametrów lokalizacyjnych	218
Funkcje formatujące	219
Przetwarzanie danych binarnych	221
Funkcje mieszające	223
Opróżnianie bufora wyjściowego	225
Rozdział 13. Wykorzystanie tablic	227
Sortowanie tablic	227
Sortowanie względem wartości — funkcje asort() i arsort()	227
Sortowanie względem klucza — funkcje ksort() i rsort()	228
Sortowanie względem klucza — funkcja uksort()	228
Sortowanie względem wartości — funkcja uasort()	229
Odwroćenie kolejności elementów tablicy — funkcja array_reverse()	229
Sortowanie list — funkcje sort() i rsort()	229
Sortowanie list — funkcja usort()	230
Losowy rozkład elementów listy — funkcja shuffle()	230
Klucze i wartości	230
Zastępowanie fragmentu ciągu tekstowego	231
Łączenie tablic	232
Dzielenie tablicy	233
Wstawianie i usuwanie elementów	233
Zmienne i tablice	235
Tworzenie list o wartościach z określonego przedziału	237
Rozdział 14. Funkcje matematyczne	239
Wbudowane stałe	239
Funkcje zaokrąglające	239
Liczby losowe	240
Konwersja pomiędzy różnymi systemami liczbowymi	242
Wartości minimalne i maksymalne	243
Funkcje wykładnicze	243
Funkcje trygonometryczne	244
Rozdział 15. Obsługa plików	245
Pliki tekstowe i binarne	245
Otwieranie pliku	246
Konstrukcja or die()	249
Tymczasowe pliki bez nazw	250
Zamykanie pliku	250
Odczytywanie i zapisywanie plików	251
Odczyt i zapis bloków danych	251
Odczyt i zapis pojedynczych linii tekstu	252
Odczyt pliku CSV	252
Wskaźnik pliku	253
Funkcje określające typy plików	254
Określenie typu pliku	254
Określanie dostępności pliku	255
Określanie parametrów plików	256
Funkcje specjalistyczne	257

Obsługa nazw plików.....	257
Funkcje przetwarzania całych plików.....	259
Inne funkcje.....	261
Blokowanie plików.....	262
Rodzaje blokad.....	263
Blokowanie bez wstrzymywania pracy programu.....	266
Przykład licznika wizyt.....	266
Rozdział 16. Obsługa katalogów.....	269
Manipulowanie katalogami.....	269
Obsługa rekordów.....	270
Przykład — wyświetlanie struktury katalogów.....	272
Rozdział 17. Potoki i dowiązania symboliczne.....	275
Potoki.....	275
Dowiązania symboliczne.....	277
Dowiązania twarde.....	278
Rozdział 18. Uruchamianie programów zewnętrznych.....	279
Rozdział 19. Funkcje daty i czasu.....	283
Określanie czasu w formacie timestamp.....	283
Określanie daty.....	284
Kalendarz gregoriański.....	286
Rozdział 20. Przesyłanie wiadomości e-mail w PHP.....	289
Funkcja przesyłania wiadomości e-mail.....	289
Zaawansowane przesyłanie wiadomości e-mail — tworzenie funkcji „inteligentnej”.....	290
Rozdział 21. Współpraca z siecią WWW.....	291
Ustawianie nagłówków odpowiedzi.....	291
Tworzenie nagłówków.....	291
Zakaz użycia pamięci podręcznej.....	292
Pozyskiwanie nagłówków zapytań.....	292
Obsługa cookie.....	293
Założenia teoretyczne.....	293
Ustawianie cookie.....	294
Pozyskiwanie cookie.....	296
SSI i funkcja virtual().....	296
Imitowanie funkcji virtual().....	297
Rozdział 22. Podstawy wyrażeń regularnych w formacie RegEx.....	299
Zacznijmy od przykładów.....	299
Przykład pierwszy.....	299
Przykład drugi.....	300
Wnioski.....	300
Terminologia.....	301
Korzystanie z wyrażeń regularnych w języku PHP.....	301
Wyszukiwanie.....	301
Zastępowanie.....	301
Język RegEx.....	302
Proste znaki.....	302
Grupy zanegowane.....	304
Kwantyfikatory powtórzeń.....	305
Znaki urojone.....	306

Operator alternatywy.....	307
Nawiasy grupujące.....	307
Wydobywanie grup.....	307
Funkcje pomocnicze.....	310
Przykłady użycia wyrażeń regularnych.....	311
Nazwy plików i rozszerzenia.....	311
Nazwa pliku i katalogu.....	311
Test identyfikatora.....	311
Modyfikacja znaczników.....	312
Konwersja hiperłącza.....	312
Konwersja adresów e-mail.....	312
Pobranie wszystkich unikatowych wyrazów tekstu.....	313
Wnioski.....	314
Rozdział 23. Praca z obrazami.....	315
Uniwersalna funkcja GetImageSize().....	316
Praca z obrazami i biblioteką GD.....	316
Przykład.....	317
Tworzenie obrazu.....	317
Pobranie atrybutów obrazu.....	318
Zapis obrazu.....	319
Korzystanie z kolorów w formacie RGB.....	320
Utworzenie nowego koloru.....	320
Pobranie najbliższego koloru.....	321
Przezroczystość.....	321
Pobranie komponentów RGB.....	322
Prymitywy graficzne.....	322
Kopiowanie obrazów.....	322
Prostokąty.....	323
Linie.....	323
Łuki.....	324
Wypełnienie dowolnego obszaru.....	324
Wieloboki.....	324
Dostęp do poszczególnych pikseli.....	325
Czcionki o stałym rozmiarze.....	325
Wczytywanie czcionek.....	325
Parametry czcionek.....	326
Nałożenie tekstu na obraz.....	326
Korzystanie z czcionek TrueType.....	327
Nałożenie tekstu na obraz.....	327
Pobranie granic tekstu.....	328
Przykład.....	328
Rozdział 24. Sterowanie interpreterem.....	331
Funkcje informacyjne.....	331
Ustawianie parametrów PHP.....	332
Parametr error_reporting.....	333
Parametr magic_quotes_gpc on/off.....	333
Parametr max_execution_time.....	334
Parametr track_vars on/off.....	334
Sterowanie błędami.....	334
Operator wyłączania błędów.....	335
Przykład zastosowania operatora @.....	335

Wymuszanie zakończenia programu	336
Funkcje wyłączania skryptu.....	336
Generowanie kodu w trakcie wykonywania skryptu	337
Wykonywanie kodu	338
Generowanie funkcji	340
Sprawdzanie poprawności kodu.....	341
Inne funkcje.....	342
Rozdział 25. Sesje	343
Do czego przydają się sesje?.....	343
Sesje w praktyce	344
Inicjalizacja sesji.....	345
Rejestracja zmiennych.....	345
Identyfikator sesji i nazwa grupy	346
Nazwy grup sesji.....	346
Identyfikator sesji.....	347
Inne funkcje.....	348
Ustawienie procedur obsługi sesji.....	349
Omówienie procedur obsługi	349
Rejestracja procedur obsługi.....	350
Przykład — redefinicja procedur obsługi sesji.....	351
Sesje i cookies	353
Jawne wykorzystanie stałej SID	353
Niejawna zmiana łączy internetowych	354
Niejawna zmiana formularzy	355
Czy cookies powinny być stosowane w sesjach?	355
Rozdział 26. Praca z bazą danych MySQL	357
Wady stosowania plików.....	358
Podstawy MySQL-a	359
Łączenie z bazą danych	360
Obsługa błędów	360
Wysyłanie zapytań do bazy danych.....	361
Język SQL	361
Tworzenie tabeli	362
Usunięcie tabeli	365
Wstawienie rekordu	365
Usunięcie rekordu	366
Wyszukiwanie rekordu.....	366
Aktualizacja rekordu	366
Zliczenie rekordów spełniających wyrażenie.....	366
Pobranie unikatowych wartości rekordów	367
Pobranie wyników	367
Atrybuty wyniku	367
Pobranie pola wyniku.....	368
Pobranie wiersza wyniku.....	368
Pobranie informacji o wyniku.....	369
Przykład wykorzystania funkcji MySQL.....	371
Unikatowe identyfikatory w MySQL-u	371
Praca z tabelami.....	372
Rozdział 27. Funkcje sieciowe	375
Obsługa gniazd	375
Funkcje obsługujące DNS	377
Konwersja adresów IP na nazwy domen i odwrotnie	377
Prawidłowa konwersja adresu IP na nazwę domeny	378

Część V Techniki programistyczne	381
Rozdział 28. Umieszczanie plików na serwerze	383
Formularze multipart	383
Znacznik wyboru pliku	384
Umieszczanie plików na serwerze a bezpieczeństwo	384
Obsługa umieszczania plików w języku PHP	385
Proste nazwy dla elementów umieszczania plików	385
Przykład — album zdjęć	386
Złożone nazwy elementów	388
Problemy związane z nazwami złożonymi	388
Rozdział 29. Programy modułowe — tworzenie bibliotekarza.....	391
Wymagania	391
Bibliotekarz	392
Korzystanie z bibliotekarza	396
Automatyczne dołączanie bibliotekarza	398
Sposób pierwszy — wykorzystanie dyrektywy <code>auto_prepend_file</code>	398
Sposób drugi — instalacja uchwytu serwera Apache	399
Uchwyt serwera Apache	399
Przechwytywanie dostępu do nieistniejących stron	402
Powiązanie PHP z innymi rozszerzeniami	403
Rozwiązanie problemu pętli nieskończonej	404
Rozdział 30. Kod i szablon strony WWW	405
Ideologia	405
Podejście dwuwarstwowe	406
Szablon strony	407
Generator danych	408
Interakcja między generatorem danych a szablonem	409
Ograniczenia	410
Podejście trójwarstwowe	411
Szablon strony	411
Schematy modeli dwu- i trójwarstwowych	413
Interfejs	414
Jądro	414
Walidacja wprowadzanych danych	415
Zarządca szablonów	416
Tworzenie stron WWW w sposób tradycyjny	417
Rozdzielanie szablonu	418
Czym jest zarządca szablonów?	419
Opis zarządcy szablonów	420
Uchwyt serwera Apache dla zarządcy szablonów	426
Główny moduł zarządcy szablonów	426
Przechwytywanie strumienia wyjściowego	431
Stos buforów	432
Problemy związane z debugowaniem	433
Rozdział 31. Programowanie obiektowe w PHP.....	435
Klasy i obiekty	436
Właściwości obiektów	436
Metody	437
Klasa tabeli bazy danych MySQL	438
Dostęp do właściwości obiektu	440
Inicjalizacja obiektów — konstruktory	441

Destruktry	442
Dziedziczenie	442
Polimorfizm	444
Klasa tabeli bazy danych MySQL	445
Kopiowanie obiektów	454
Referencje i interfejsy	455
Zwracanie referencji do obiektu	456
Zwracanie interfejsu	457
Rozdział 32. Szablony listów e-mail	461
Miniaturowy zarządca szablonów	461
Wysyłanie i kodowanie listów	463
Przykład	465
Rozdział 33. Różne rady i wskazówki	469
Współdzielenie czasu	469
Korzystanie z przekierowania do samego siebie	472
Zabronienie buforowania stron przez przeglądarki	474
Kilka słów na temat opcji formularzy	475
Dodatki	477
Skorowidz	479

Rozdział 9.

Konstrukcje składniowe języka PHP

W niniejszym rozdziale omówimy konstrukcje składniowe języka PHP. O niektórych z nich, na przykład o wyrażeniu `if`, była już okazja wspomnieć wcześniej. Tym razem jednak zapoznamy się z pełnym wachlarzem konstrukcji. Nie jest ich zbyt wiele, co na pewno należy zaliczyć do plusów języka PHP. Jak pokazuje praktyka, im bardziej zwięzła składnia języka programowania, tym łatwiej się nim posługiwać. PHP jest doskonałym przykładem prawdziwości tej teorii.

Struktura kontrolna `if-else`

Zaczynamy od omówienia najprostszej konstrukcji, mianowicie wyrażenia warunkowego. Jego składnia wygląda tak:

```
if(wyrażenie_logiczne)
    wyrażenie_1;
else
    wyrażenie_2;
```

Konstrukcja ta funkcjonuje tak, że gdy spełniony jest warunek `wyrażenie_logiczne`, to następuje wykonanie wyrażenia `wyrażenie_1`. Gdy wspomniany warunek nie zostanie spełniony, wykonywane jest wyrażenie `wyrażenie_2`. Podobnie jak ma to miejsce w innych językach programowania, konstrukcję `else` można opuścić. Wówczas w przypadku niespełnienia warunku nie będzie podejmowana żadna akcja.

Oto przykład:

```
if($a>1&&$b<=10) echo "Wszystko w porządku";
else echo "Nieprawidłowa wartość!";
```

Gdy zachodzi potrzeba zagnieżdżenia kilku wyrażeń w obrębie jednego, używa się do tego celu nawiasów klamrowych, jak w poniższym przykładzie:

```
if($a>$b) { print "a jest większe od b"; $c=$b; }
elseif($a==$b) { print "a jest równe b"; $c=$a; }
else {print "a jest mniejsze od b"; $c=$b; }
```

Uwaga — w powyższym skrypcie nie błędu! Zamiast `else if` można równie dobrze pisać `elseif` (czyli bez spacji pomiędzy tymi dwoma poleceniami), ale prawdopodobnie większość programistów uzna pierwszy sposób zapisu za bardziej czytelny.

Konstrukcja `if-else` ma także składnię alternatywną:

```
if(wyrażenie_logiczne):
    wyrażenia;
elseif(inne_wyrażenie_logiczne):
    inne_wyrażenia;
else:
    wyrażenia_alternatywne;
endif
```

Zwróćmy uwagę na dwukropek (:)! Jeśli zapomnimy umieścić go w skrypcie, wygenerowany zostanie komunikat o błędzie. Jak poprzednio, bloki `elseif` oraz `else` można pominąć.

Posługiwanie się składnią alternatywną

W poprzednich rozdziałach wielokrotnie rozpatrywaliśmy przykłady umieszczania kodu HTML w skryptach. W tym celu należy po prostu zamknąć skrypt znakiem `?>`, wstawić pożądany fragment kodu HTML, po czym kontynuować skrypt po uprzednim zasygnalizowaniu jego początku znakiem `<?`.

Co prawda taki sposób zapisu nie wygląda zbyt elegancko, ale przy odrobinie wysiłku można to zmienić. Wystarczy sięgnąć po składnię alternatywną oraz inne konstrukcje języka.

Często zachodzi potrzeba umieszczenia kodu programu w obrębie dokumentu HTML, rzadziej dzieje się odwrotnie. Tak jest wygodniej, na przykład, dla projektanta grafiki strony, który jest odpowiedzialny za wygląd końcowego dzieła, a nie za pisanie skryptów. Dlatego właśnie powinno się dążyć do oddzielania kodu HTML od skryptu. Można to osiągnąć przez zapis kodu w odrębnym pliku, który będzie w odpowiednim momencie dołączany do skryptu w rezultacie użycia wyrażenia `include` (opis w dalszej części rozdziału). Do zagadnienia tego jeszcze powrócimy.

Poniżej przedstawiamy alternatywny sposób zapisu skryptu powitalnego zaprezentowanego w poprzednim rozdziale. Korzystamy z konstrukcji `if-else` (listing 9.1).

Listing 9.1. Konstrukcja *if-else*. Alternatywny sposób zapisu

```
<?if(@$go) :?>
Cześć, <?=$name?>!
<?else:?>
<form action=<?=$REQUEST_URI?> method=post>
Twoje imię: <input type=text name=name><br>
<input type=submit name=go value="Prześlij!">
<?endif?>
```

Czytelnicy zapewne zgodzą się z tym, że skrypt w takiej postaci jest zrozumiały nawet dla osoby, która nie zna PHP, ale, na przykład, orientuje się w kodzie HTML.

Przedwarunkowa pętla `while`

Ta konstrukcja to kolejny spadek po języku C. Jej zadanie polega na wielokrotnym wykonywaniu wyrażeń zagnieżdżonych w pętli tak długo, jak długo spełniony będzie warunek wyrażony w sprawdzonym uprzednio wyrażeniu logicznym nagłówka pętli. W tym czasie konstrukcja wykonuje kolejne iteracje, ale natychmiast przerywa pracę, gdy tylko wyrażenie logiczne zwróci wartość `false`. Pętla ma następującą składnię:

```
while(wyrażenie_logiczne)
    wyrażenie;
```

Znaczenie powyższej definicji jest oczywiste; nazwa `wyrażenie_logiczne` mówi sama za siebie, natomiast `wyrażenie` to pojedyncze lub złożone wyrażenie wchodzące w skład pętli (oczywiście w celu niedopuszczenia do powstania pętli nieskończonej konieczne są pewne manipulacje mające na celu zmianę wartości wyrażenia — można w tym celu posłużyć się licznikiem). Jeśli wartością zwracaną przez wyrażenie będzie od początku `false`, to pętla nigdy nie zostanie wykonana. Oto przykład:

```
$i=1; $p=1;
while($i<32) {
    echo $p." ";
    $p=$p*2; // można by napisać $p*=2
    $i=$i+1; // można by napisać $i+=1 lub nawet $i++
}
```

Skrypt wyświetla liczby stanowiące wynik działania podnoszącego 2 do potęgi z zakresu od 1 do 31. Gdy zmiennej `$i` przypiszemy wartość 32, żadna operacja nie zostanie wykonana.

Podobnie jak wyrażenie `if`, także pętla `while` ma składnię alternatywną, która ułatwia łączenie skryptów z kodem HTML:

```
while(wyrażenie_logiczne):
    wyrażenia;
endwhile;
```

Powarunkowa pętla do-while

W przeciwieństwie do pętli `while`, pętla `do-while` sprawdza wyrażenie logiczne *po* wykonaniu każdej iteracji, a nie przed. Z tego wniosek, że pętla ta musi być wykonana przynajmniej raz. Składnia wyrażenia jest następująca:

```
do {  
    wyrażenia;  
} while(wyrażenie_logiczne);
```

Po każdej iteracji sprawdzana jest prawdziwość wyrażenia logicznego — jeśli warunek jest spełniony, pętla wykonywana jest ponownie. W przeciwnym razie następuje przerwianie procesu.

Tego rodzaju pętla nie ma składni alternatywnej, co wynika najprawdopodobniej stąd, że ma ona nieczęste zastosowanie w skryptach.

Pętla uniwersalna for

Określenie „uniwersalna” nie wzięło się z powietrza — pętla `for` w PHP pozwala programistom tworzyć konstrukcje znacznie mniej trywialne w porównaniu z jej odpowiednikami z języków Pascal oraz C (tam pętla `for` służy jedynie do przechodzenia przez kolejne wartości zliczane przez licznik). Składnia pętli wygląda następująco:

```
for(wyrażenia_inicjujące; warunek_pętli; wyrażenia_po_iteracji)  
    ciało_pętli;
```

Sprawdźmy teraz, jak to działa. W momencie uruchomienia pętli wykonywane są wyrażenia określone jako `wyrażenia_inicjujące` (w kolejności od lewej do prawej). Oddziela się je przecinkami, jak w poniższym przykładzie:

```
for($i=0,$j=10,$k="Test!"; .....)
```

Dalej rozpoczyna się iteracja. Najpierw sprawdzany jest warunek pętli (jak w konstrukcji `while`) i, w przypadku jego spełnienia (wartość `true` (prawda)), następuje wykonanie iteracji. Jeśli warunek nie zostanie spełniony, interpreter zakończy pętlę. Przykład:

```
// dodaje kolejną kropkę  
for($i=0,$j=0,$k="Test"; $i<10; .....) $k=".$i";
```

Załóżmy, że wykonana została jedna iteracja. W takim razie powinno dojść do wykonania wyrażen po iteracji, których format jest identyczny jak wyrażen inicjujących. Przykład:

```
for($i=0,$j=0,$k="Punkty"; $i<100; $j++, $i+=$j) $k=".$i";
```

W tym miejscu należy wspomnieć, że powyższy przykład (jak również dowolny inny) można zaimplementować także z wykorzystaniem pętli `while`. Taka konstrukcja nie będzie jednak wyglądać równie dobrze jak pętla `for`. Oto przykład:

```
$i=0;$j=0;$k="Punkty";
while($i<100) {
    $k.=" ";
    $j++;$i+=5;
}
```

Cóż, to już chyba wszystko... Nie, chwileczkę! Spróbuj jeszcze zgadnąć, ile kropek zostanie dodanych do zmiennej \$k po zakończeniu wykonywania pętli.

Pętla for — podobnie jak większość pozostałych konstrukcji — ma składnię alternatywną:

```
for(wyrazenia_inicjujace; warunek_pętli; wyrażenia_po_iteracji):
    wyrażenia;
endfor;
```

Wyrażenia break oraz continue

Kontynuujemy dyskusję na temat pętli. Czasem zachodzi potrzeba przerywania bieżącej iteracji (na przykład gdy zostanie spełniony określony warunek). W tym celu zaprojektowano wyrażenie break, które natychmiast kończy pracę pętli. Wyrażenie to może przyjmować parametr opcjonalny, służący do definiowania liczby zagnieżdżonych pętli, które należałoby przerwać. Domyślną wartością tego parametru jest 1 i wskazuje ona na pętlę bieżącą. Od czasu do czasu używa się jednak i innych wartości:

```
for($i=0; $i<10; $i++) {
    for($j=0; $j<10; $j++) {
        if($A[$i]==$A[$j]) break(2);
    }
}
if ($i<10) echo "W tablicy \$A znaleziono pasujące elementy!";
```

W powyższym przykładzie wyrażenie break przerywa zarówno drugą, jak i pierwszą pętlę, ponieważ jego parametr ma wartość 2.

Opisywaną tutaj funkcję wprowadzono po raz pierwszy w czwartej wersji PHP. Autor niniejszej książki przyznaje, że nigdy dotąd nie pracował z językiem o tak przejrzystej składni — podziękowania dla twórców PHP.

Wyrażenie break przydaje się zwłaszcza wtedy, gdy trzeba coś wyszukać. W momencie spełnienia warunku wyszukiwania przez którąkolwiek z iteracji następuje przerwanie wykonywania pętli. Oto przykład pętli wyszukującej pierwszy zerowy element w tablicy \$A:

```
for($i=0; $i<count($A); $i++)
    if($A[$i]==0) break;
if ($i<count($A)) echo "Znaleziono element zerowy: i=$i";
```

Nowością jest tutaj standardowa funkcja count(); zwraca ona liczbę elementów w tablicy.

Kolejne wyrażenie, continue, ma pewną cechę wspólną z wyrażeniem break — może być używane tylko „w kombinacji” z pętlą. Jego zadanie polega na natychmiastowym zakończeniu bieżącej iteracji i wykonaniu kolejnej (ale — co oczywiste — tylko w przypadku

spełnienia warunku postawionego w pętli przedwarunkowej). Kolejne podobieństwo do wyrażenia `break` polega na możliwości wskazania poziomu zagnieżdżenia pętli, do którego wykonywane będzie wyrażenie `continue`.

Jedną z najważniejszych zalet wyrażenia `continue` jest możliwość znacznego zredukowania liczby klamer, co wpływa na poprawę czytelności skryptu. Przydaje się to w pętlach filtrujących, gdzie wybiera się wyłącznie obiekty ściśle odpowiadające określonym warunkom. Oto przykład pętli, która przypisuje zera do elementów tablicy spełniających specyficzne warunki:

```
for($i=0; $i<count($A); $i++) {
    if(!warunek1($A[$i])) continue;
    ...
    if(!warunekN($A[$i])) continue;
    $A[$i]=0;
}
```


Poprawne korzystanie z wyrażeń `break` oraz `continue` może pozytywnie wpłynąć na czytelność skryptu, zmniejszając przy okazji ogólną liczbę bloków `else`. Oczywiście przedstawione tutaj przykłady ich użycia nie są najwyższych lotów, ale pozwalają się zorientować, że prędzej czy później każdy programista dojdzie do wniosku, że nie potrafi się bez nich obejść.

Niezwykłe zastosowania wyrażeń `do-while` oraz `break`

Stosowanie wyrażenia `break` daje ciekawy efekt uboczny, przydatny zwłaszcza wówczas, gdy trzeba ominąć w skrypcie „niepotrzebne” elementy (nawiasem mówiąc, efekt ten da się również wykorzystać w języku C). Taka potrzeba omijania zdarza się zadziwiająco często. Rozważmy następujący przykład (listing 9.2).

Listing 9.2. Przykładowy skrypt do przetwarzania formularzy

```
...
$WasError=0; // Wskaźnik błędu: wartość inna niż zero oznacza błąd
// Gdy zostanie kliknięty przycisk potwierdzenia (o nazwie $doSubmit)...
if(@$doSubmit) do {
    // Sprawdzanie danych wejściowych
    if(nieprawidłowa_nazwa_użytkownika) { $WasError=1; break; }
    ...
    if(nieprawidłowe_dane) { $WasError=1; break; }
    ...
    // Dane są prawidłowe, przetwórz je
    wykonaj działania;
    wyświetl rezultaty;
    zakończ skrypt;
} while(0);
...
// Wyświetl formularz, z którego użytkownik skorzysta w celu uruchomienia skryptu.
// Możliwe, że należy wyświetlić komunikat o błędzie, jeśli $WasError!=0
```

Jest to typowy sposób pisania skryptów dialogowych. Skrypt uruchamiany jest bez żadnych parametrów i użytkownik widzi formularz pytający o jego imię, hasło i inne tego typu informacje. Po kliknięciu przycisku następuje wykonanie operacji zaprogramowanych w skrypcie. Polegają one na sprawdzeniu, czy kliknięto przycisk `doSubmit`, a także czy podano nazwę i hasło. Jeśli dane te są nieprawidłowe, formularz wyświetlany jest ponownie (z komunikatem o błędzie podświetlonym na czerwono). Gdy zaś wszystko jest w porządku, skrypt kończy swoje działanie i wyświetla rezultaty.

Jak widać, przedstawioną tutaj logikę dość łatwo zaadaptować do konkretnej sytuacji, o ile tylko znamy metodę przerywania wykonywania bloku sprawdzającego i ponownego wyświetlania formularza. Osiągamy to przez użycie konstrukcji:

```
if(warunek) do {...} while(0);
```

Oczywiście pętla `do-while` wykonywana jest tylko raz, jako że jej warunek jest zawsze fałszywy. Takiej „zwyrodniałej” pętli można jednak użyć w sytuacji, gdy zajdzie potrzeba zakończenia jej wyrażeniem `break`.

Niektórzy Czytelnicy mogą w tym momencie stwierdzić, że w podobnych przypadkach bardziej odpowiednio byłoby użycie funkcji i wyrażenia `return`, lecz to jest właśnie przykład sytuacji, w której korzystanie z funkcji nie jest zbyt wygodne. Chodzi o to, że aby pozyskać zmienną globalną (w rodzaju elementu formularza) z funkcji, trzeba wykonać dodatkowe operacje. Jest to oczywiście wadą PHP i wkrótce przedyskutujemy ją szerzej.

Pętla `foreach`

Ten rodzaj pętli zaprojektowano specjalnie z myślą o przeglądaniu poszczególnych elementów tablicy. Ma ona następującą składnię:

```
foreach(tablica as $klucz=>$wartość)
    wyrażenia;
```

W powyższym przypadku wyrażenia są wykonywane kolejno dla każdego elementu tablicy, a bieżąca para `klucz=>wartość` przypisywana jest do zmiennych `$klucz` oraz `$wartość`. Rozważmy teraz inny przykład (listing 9.3), w którym do wyświetlenia wszystkich zmiennych globalnych posługujemy się konstrukcją `foreach`.

Listing 9.3. Wyświetlanie zmiennych globalnych

```
<?
    foreach($GLOBALS as $k=>$v)
echo "<b>$k</b> => <tt>$v</tt><br>\n";
?>
```

Pętla `foreach` ma składnię alternatywną, przydatną zwłaszcza wtedy, gdy nie potrzebujemy wartości klucza bieżącego elementu. Ten alternatywny format zapisu przedstawia się następująco:

```
foreach(tablica as $wartość)
    wyrażenia;
```

W tym przypadku dostępna jest wyłącznie *wartość* elementu, natomiast klucz — nie. Jest to użyteczne rozwiązanie, na przykład, podczas pracy z tablicami list.

Pętla `foreach` nie korzysta z prawdziwej tablicy, lecz z jej kopii. Oznacza to, że wszelkie zmiany wprowadzone w tablicy nie będą odzwierciedlane w pętli. Można jednak użyć rezultatu wykonania funkcji jako tablicy. W takim wypadku funkcję wywołuje się tylko raz, przed rozpoczęciem pętli, a wszelkie następujące później manipulacje są już wykonywane na kopii zwróconej wartości.

W następnym rozdziale przyjrzymy się nieco uważniej zagadnieniom dotyczącym tablic asocjacyjnych.

Struktura kontrolna switch-case

W wielu wypadkach wygodniej jest posłużyć się specjalną konstrukcją `switch-case` w miejsce rozbudowanych wyrażeń `if-else`:

```
switch(wyrażenie) {
    case wartość1: wyrażenia1; [break;]
    case wartość2: wyrażenia2; [break;]
    ...
    case wartośćN: wyrażeniaN; [break;]
    [default: domyślne_wyrażenia; [break;]]
}
```

Konstrukcja `switch-case` działa w sposób następujący: najpierw szacowana jest wartość wyrażenia (załóżmy, że jest to wartość V), a następnie wyszukiwana jest linia rozpoczynająca się od `case V:`. Po jej odnalezieniu wykonywane są kolejne wyrażenia (w tym czasie wszystkie pojawiające się dalej wyrażenia typu `case` są ignorowane, w przeciwieństwie do pozostałych fragmentów kodu). Gdy pożądana linia nie zostanie odnaleziona, wykonywane są wyrażenia pojawiające się po wyrażeniu `default` (o ile jakieś istnieją).

Zwróćmy uwagę na obecność wyrażeń `break` (zapisano je w nawiasach, co oznacza, że są opcjonalne). Wstawia się je po każdej grupie wyrażeń (`wyrażenia1`, `wyrażenia2` itd.) z wyjątkiem ostatniej — dodanie wyrażenia `break` poniżej ostatniej linii jest możliwe, ale nie ma większego sensu. W przypadku zaistnienia warunku $V=wartość1$ mogą być wykonane wszystkie wyrażenia, a nie tylko te z grupy pierwszej (`wyrażenia1`).

Składnia alternatywna dla konstrukcji `switch-case` prezentuje się następująco:

```
switch(wyrażenie):
    case wartość1: wyrażenia1; [break;]
    ...
    case wartośćN: wyrażeniaN; [break;]
    [default: domyślne_wyrażenia; [break;]]
endswitch;
```

Wyrażenie require

Wyrażenie `require` umożliwia dokonanie podziału tekstu skryptu na części, z których każda tworzy oddzielny plik. Składnia wyrażenia wygląda następująco:

```
require nazwa_pliku;
```

Rozpoczynając pracę (ale nie wykonanie programu!), interpreter zastępuje wyrażenie plikiem o nazwie `nazwa_pliku` (może to być plik zawierający skrypt PHP ograniczony znacznikami `<? i ?>`). Co w tym wszystkim najważniejsze, operacja zastępowania wyrażenia plikiem wykonywana jest *tylko jeden raz* (czyli zupełnie inaczej niż ma to miejsce w przypadku wyrażenia `include` opisywanego w dalszej części rozdziału) przed rozpoczęciem wykonywania programu. To bardzo wygodne rozwiązanie, szczególnie gdy zachodzi potrzeba dołączenia do skryptu różnych nagłówek i (lub) stopek HTML. Przykłady znajdziemy na listingach 9.4, 9.5 i 9.6.

Listing 9.4. Plik *naglowek.htm*

```
<html>
<head><title>Temat!</title></head>
<body bgcolor=yellow>
```

Listing 9.5. Plik *stopka.htm*

```
&copy;Moja firma, 1999.
</body></html>
```

Listing 9.6. Plik *skrypt.php*

```
<?
require "naglowek.htm";
... skrypt wyświetlający dokument
require "stopka.htm";
?>
```

Jest to o wiele lepsze rozwiązanie od zwykłego przetykania wyrażen skryptu fragmentami kodu HTML. Umożliwia, na przykład, wygodną zmianę wyglądu strony osobom, które korzystają z usług naszego programu. Z drugiej strony, nie jest to programowanie w dobrym stylu — w końcu mamy tu do czynienia z aż trzema różnymi plikami! Tymczasem, jak wspomniano wcześniej, im mniej plików składa się na cały program, tym łatwiej nim operować (szczególnie z punktu widzenia osoby, która nie potrafi posługiwać się PHP, czyli na przykład projektanta graficznego).

Przy okazji lektury rozdziału 30. poznamy technikę rozdzielania kodu i szablonów, która będzie znakomitym lekarstwem na tego typu problemy.

Wyrażenie include

Wyrażenie `include` jest niemal identyczne z wyrażeniem `require`, z jednym wszakże wyjątkiem. Otóż dołączany plik staje się częścią skryptu nie przed jego wykonaniem, lecz właśnie w czasie wykonywania.

Jak to różnica? Już wyjaśniamy. Załóżmy, że mamy dziesięć plików tekstowych, nazwanych odpowiednio `plik0.php`, `plik1.php`, `plik2.php` i tak dalej, aż do `plik9.php`. Każdy z tych plików zawiera cyfrę z zakresu od 0 do 9. Uruchamiamy więc następujący program:

```
for($i=0; $i<10; $i++) {  
    include "plik$i.php";  
}
```

i w rezultacie jego wykonania otrzymujemy zestaw dziesięciu cyfr: "0123456789". Widać z tego, że podczas wykonywania pętli każdy z plików tekstowych został jednokrotnie dołączony do skryptu (spróbujmy teraz zastąpić wyrażenie `include` wyrażeniem `require`, a następnie porównajmy rezultaty).

Być może Czytelnik zwrócił uwagę na to, że klamry wydają się tu zbędne. Ale to pozory. Gdy tylko je usuniemy, zgłoszony zostanie dziwny komunikat o błędzie (lub, co gorsza, program zacznie funkcjonować nieprawidłowo bez żadnej widocznej przyczyny). Dlaczego tak się dzieje? Ponieważ wyrażenie `include` nie jest bynajmniej wyrażeniem sensu stricte. Aby to zrozumieć, wyobraźmy sobie, że za każdym razem, gdy interpreter napotka wyrażenie `include`, po prostu dołącza do skryptu zawartość odpowiedniego pliku. Lecz co się stanie, jeśli ów plik będzie zawierać więcej niż jedno wyrażenie? Tylko pierwsze z nich zostanie wykonane podczas odtwarzania pętli, natomiast pozostałe zostaną uwzględnione dopiero *po* zakończeniu pętli. Reguła jest zatem taka: jeśli tylko używamy wyrażenia `include` w obrębie innej konstrukcji, to powinniśmy otoczyć je klamrami.

Istnieje możliwość, że w nowszych wersjach PHP sytuacja ulegnie poprawie, ale raczej trudno uznać to za pewnik.

Translacja i problemy z użyciem wyrażenia include

Jak już wiemy, skrypt PHP jest przed wykonaniem przekształcany na jego wewnętrzną reprezentację. Po zakończeniu tego procesu w pamięci komputera znajduje się już na wpół „upieczony” program, bez komentarzy, niektórych nazw zmiennych, formatowania itd. Potem następuje interpretacja, czyli wykonanie tej wewnętrznej reprezentacji skryptu. Wiemy jednak, że mogą istnieć takie fragmenty programu, których nie da się poddać translacji z wyprzedzeniem — jest ona wykonywana później, gdy interpreter napotka takie fragmenty podczas wykonywania skryptu.

Jednym z takich „trudnych” fragmentów kodu jest wyrażenie `include`. Gdy tylko interpreter napotka je w skrypcie, zatrzymuje jego wykonanie i wywołuje translator, którego zadaniem jest przetworzenie zawartości dołączanego pliku. Zmniejsza to szybkość działania programu, szczególnie gdy mamy do czynienia z naprawdę dużym plikiem. Wniosek z tego taki, że gdy pracujemy nad rozległym i bardzo złożonym skryptem, powinniśmy unikać wyrażenia `include`, zastępując je — gdzie to tylko możliwe — wyrażeniem `require`.

Powyższa rada zyskuje na znaczeniu, jako że mamy w perspektywie możliwość pojawienia się któregoś dnia kompilatora PHP. Cechowałby się on zdolnością przechowywania przetłumaczonego kodu w plikach wykonawczych (tak jak ma to miejsce w programach tworzonych w języku Perl). Wówczas użycie wyrażenia `include` powodowałoby zamieszanie, bo kompilator nie „wiedziałby”, gdzie szukać żądanych plików i ostatecznie nie mogłyby one trafić do plików wykonawczych.

Które z wyrażeń jest zatem lepsze: `require` czy `include`? Gdy jesteśmy pewni, że dany plik powinien być dołączony tylko raz i w jednym konkretnym miejscu, skorzystajmy z wyrażenia `require`. W innym wypadku korzystniejsze może być użycie wyrażenia `include`.

Wyrażenia typu `_once`

Wyrażeń `include` i `require` używa się najczęściej w rozległych i złożonych skryptach. Z tego względu odnajdywanie wszystkich miejsc wstawienia tego samego pliku może sprawiać nie lada trudności (nie wspominając już o wynikających z tego błędach).

Żeby mieć lepsze wyobrażenie na temat problemu, z którym mamy do czynienia, rozważmy taką oto historię. Pewnego dnia programista Grzegorz napisał kilka użytecznych funkcji do obsługi plików programu Excel. Następnie podjął decyzję, że zintegruje je z biblioteką o nazwie `xllib.php` (listing 9.7).

Listing 9.7. Biblioteka `xllib.php`

```
<?
function LoadXlDocument($filename) {...}
function SaveXlDocument($filename,$doc) {...}
?>
```

Programista Antek postanowił stworzyć podobne funkcje dla programu Word, co zaowocowało powstaniem kolejnej biblioteki, o nazwie `wlib.php`. Ponieważ programy Excel i Word mają ze sobą wiele wspólnego, Antek postanowił skorzystać z biblioteki `xllib.php`, odwołując się do niej za pomocą wyrażenia `require` (listing 9.8).

Nie minęło wiele czasu i obydwie biblioteki zyskały sobie taką popularność, że zaczęli z nich korzystać inni programiści tworzący na potrzeby sieci. Przy tym nikt nie zawracał sobie głowy konstrukcją bibliotek; po prostu dołączali je do skryptów za pomocą wyrażenia `require`.

Listing 9.8. *Biblioteka wlib.php*

```
<?
require "xllib.php";
function LoadWDocument($filename) {...}
function SaveWDocument($filename,$doc) {...}
?>
```

Pewnego pięknego dnia, bliżej nikomu nieznanemu programiście postanowił popracować zarówno z dokumentami Excela, jak i Worda. Nie namyślając się wiele, dołączył do skryptu obydwie biblioteki (listing 9.9).

Listing 9.9. *Dołączanie bibliotek xllib.php i wlib.php*

```
<?
require "wlib.php";
require "xllib.php";
$wd=LoadWDocument("dokument.doc");
$xd=LoadXLDokument("dokument.xls");
?>
```

Wyobraźmy sobie zdziwienie na twarzy tego programisty, gdy po uruchomieniu skryptu jego oczom ukazał się komunikat o błędzie. Komunikat ten głosił, że funkcja `LoadXLDokument()` w pliku `xllib.php` została zdefiniowana więcej niż raz!

W czym tkwi problem? Łatwo to ustalić, gdy prześledzi się sposób, w jaki translator PHP „tworzy” kod z listingu 9.9. Spójrzmy:

```
//require "wlib.php";
//require "xllib.php";
function LoadXLDokument($filename) {...}
function SaveXLDokument($filename,$doc) {...}
function LoadWDocument($filename) {...}
function SaveWDocument($filename,$doc) {...}
//require "xllib.php";
function LoadXLDokument($filename) {...}
function SaveXLDokument($filename,$doc) {...}
$wd=LoadWDocument("dokument.doc");
$xd=LoadXLDokument("dokument.xls");
```

Jak widać, plik `xllib.php` został dołączony dwukrotnie: najpierw — pośrednio — przez bibliotekę `wlib.php`, a potem już bezpośrednio przez sam program. Dlatego właśnie translator zgłosił błąd, gdy napotkał linię oznaczoną w powyższym skrypcie pogrubioną czcionką.

Oczywiście autor nieszczęsnego skryptu mógłby wcześniej przeanalizować plik źródłowy biblioteki `wlib.php` i wówczas na pewno odkryłby, że nie powinien dopuścić do dwukrotnego dołączenia pliku `xllib.php`. Nie takiego jednak rozwiązania oczekujemy. Gdy dochodzi do pośredniego, zagnieżdżonego dołączania plików, jedynym sposobem na rozwikłanie problemu wydaje się modyfikacja bibliotek. Ale tego nie chcemy. Co więc powinniśmy zrobić?

Cóż, po tak długim wprowadzeniu (ale chyba nie za długim?), czas poznać opinię twórców PHP. Otóż oferują oni bardzo eleganckie rozwiązanie wszystkich naszych bolączek: wyrażenia `include_once` oraz `require_once`.

Wyrażenie `require_once` działa niemal identycznie jak wyrażenie `require` z jednym tylko, lecz zasadniczym, wyjątkiem. Gdy okaże się, że żądany plik został już wcześniej dołączony do skryptu, wyrażenie nie robi nic. Oczywiście takie rozwiązanie wymaga od interpretera PHP przechowywania pełnych nazw wszystkich dołączonych plików. I tak też się dzieje.

Podobnie rzecz się ma z wyrażeniem `include_once` z tą różnicą, że działa ono w fazie wykonywania programu, a nie w fazie jego translacji.

Jak już wspomniano, w PHP dostępna jest wewnętrzna tablica, w której przechowywane są pełne nazwy wszystkich dołączonych plików. Zawartość tej właśnie tablicy sprawdzana jest przez wyrażenia `include_once` oraz `require_once`. Co więcej, *dodawanie* wartości do tej tablicy jest także realizowane przez wyrażenia `require` i `include`. I właśnie dlatego po dołączeniu pliku do skryptu, na przykład przez wyrażenie `require`, żądanie ponownego dołączenia tego samego pliku przez wyrażenie `require_once` jest po prostu ignorowane.

Wyrażeń z przyrostkiem `_once` starajmy się używać wszędzie, gdzie to tylko możliwe, natomiast unikajmy jak ognia wyrażeń `require` oraz `include`. W ten sposób łatwiej nam będzie dzielić złożone skrypty na mniejsze i względnie niezależne fragmenty.